

MIN FÖRSTA FLORA
Strandens blommor

Text: Sölvi Vatn • Foto: Torbjörn Skogedal

Tack

alla sjöar och havsvikar
för att ni aldrig tröttnade
när vi kom och hälsade på.

Tack till grodan Kvack
och alla blommor
som ställde upp
framför kameran.

Lindskog & Ulv Förlag
www.lindskogforlag.se
Stockholm 2008

© Text: Sölvi Vatn
© Foto: Torbjörn Skogedal
Grafisk form: Sölvi Vatn

Första upplagan, första tryckningen
Tryckt i Lettland 2008

ISBN 978-91-85311-22-4

Till dig som läser

För barn är sommartid strandtid. Oavsett om stranden gränsar till havet eller en insjö älskar barn att vara i närheten av vatten. Där finns mycket som pockar på uppmärksamhet – inte minst blommande växter. Och då får vi räkna med en och annan fråga – som det kan vara bra att ha ett svar på.

I denna bok har vi valt ut några av de växter som trivs i eller i närheten av vatten. Vi har hållit oss till de allra vanligaste, de med stora blommor och sådana vi vet att barn frågar om.

Grovt sett kan strandväxter delas in i två grupper – sötvattensväxter och havsstrandens växter. Med begreppet sötvatten avses inte bara insjöar, utan även åar, bäckar och andra fuktiga ställen.

Naturen själv känner dock inte till de avgränsningar vi gör mellan sötvatten och havsvatten. En växt som man normalt hittar vid en sötvattenstrand kan trivas även i närheten av havet. Det krävs bara en liten rännil sötvatten för att den ska kunna etablera sig. Däremot är det sällsynt att typiska havsstrandsväxter trivs vid sötvattenstränder.

I boken presenteras växter ur båda dessa grupper. Texterna talar tydligt om var aktuell växt kan hittas.

Vi har lagt tonvikten på de växter som blommar under själva badsäsongen. En del faller givetvis utanför den

bästa badtiden, men barn brukar uppskatta strandbesök oavsett årstid.

Växterna presenteras i den ordning de blommor, det vill säga från vår till höst. Blomningen infaller lite olika i vårt avlånga land. Texterna ger information om ungefärlig blomningstid.

Vi hoppas att boken ska bli en inspirationskälla för såväl barn som vuxna och leda till många intressanta upptäcktsfärder i strandnära miljöer.

Får man redan som barn möjlighet att lära sig några av våra vanligaste vilda växter leder detta ofta till ett natur- och miljöintresse som varar livet ut. Att kunna namnen på blommor vi möter får oss att om och om igen uppleva igenkännandets glädje. En finare gåva kan vi knappast ge våra barn.

Boken är inte större än att den lätt kan tas med ut. En kikare kan också vara kul för barnen att ha med. Genom den kommer de riktigt nära både näckrosor och andra blommor som växer en bit ut i vattnet.

Ha det så kul på stranden!

Sölvi Vatn

Torbjörn Skogedal

Välkommen till min strand

Hej!
Kul att se
dig här! Jag heter
Kvack. Vad heter du?
Om du bara visste vad
många blommor det finns
här omkring. Passa på
att lär dig några, vet
jag. På med stövlarna!
Det kan vara väldigt
blött här.

Styvmorsviol

– God dag, kära vän! hälsar styvmorsviolen. Böj på nacken så ser du mig! Jag är en riktigt liten en, ser du.

Inte stor, men väldigt omtyckt. Violen har alltid haft en särskild plats i människans hjärta.

Ser du att blombladen har olika färger? Det är inte så vanligt i blommornas värld. Visst är det fint.

Styvmorsviolen hittar du lätt. Den växer lite varstans: på berg och klippor och i torra backar. Om det är lite sandigt trivs den extra bra.

Snällt står den och väntar på dig från våren till en bit in på hösten, men allra finast är den i början av sommaren.

Men varför heter den styvmorsviol? Tänk dig att blomman är en familj. Det stora bladet nertill är styvmamman. Bladen i sidorna är hennes egna barn. De två översta bladen är hennes styvbarn.

Vänd på blomman. Då ser du små gröna bladflikar. Föreställ dig att flikarna är stolar. Ser du att styvmamman sitter på två stolar? Och att hennes egna barn har var sin stol? Men hur är det med styvbarnen? Titta noga så får du se!

Kabbleka

Knallgul står kabblekan och skiner i vårgräset. Den har just vaknat upp ur sin vintersömn.

– Hej solen! ropar blommorna och vänder sina ansikten uppåt. Åh, vad skönt du värmer. Äntligen är det vår igen! Så som vi har väntat hela vintern.

Kabblekan tycker om att växa i bulliga tuvor. Blommorna står tätt tillsammans. Som små familjer. Då finns det alltid någon att viska hemligheter till. Om du ser dig noga omkring kommer du nog att hitta en hel massa kabblekefamiljer.

Ser du att blommorna påminner om smörblommor? Fast kabblekan är större och mycket kraftigare. De gröna bladen är också helt annorlunda. De glänser och har ibland samma form som ett hjärta.

Om du vill heja på kabblekan ger du dig ut tidigt på våren. Leta upp en fuktig plats så får du nog syn på den. Kabblekan gillar att ha det lite vått omkring sig. Nära stranden eller vid en å trivs den bra.

Ängsbräsma

När våren har tagit fart står ängsbräsman och bugar sig sakta i vinden. Många andra blommor sover fortfarande, så den är nästan ensam om att lysa upp i det gröna gräset. Då är det lätt för dig att upptäcka den.

Ängsbräsman blir inte så stor. Kanske når den dig upp till knät. Längst upp sitter små ljusrosa blommor i knippen och spanar ut över omgivningen. Ibland är blommorna nästan vita, ibland är de ljuslila. Så är det i naturen – det kan vara lite olika.

Och blomman kallas lite olika också. En del säger ängskrasse i stället för ängsbräsma.

När du vill hälsa på ängsbräsman ska du gå till ett fuktigt ställe. I närheten av stranden hittar du den säkert. Annars kan du leta på en fuktig äng.

För länge sedan åt folk ängsbräsma för att inte få skörbjugg. Det är en sjukdom man kunde få förr i tiden om man fick för lite C-vitamin.

Strandtrift

Om du är vid havet en försommardag och ser en massa små rosa kuddar bland stenarna har du nog träffat på strandtriften. Den blir glad när du kommer och hälsar på, för stranden är ganska tom så här års. Det är fortfarande för kallt för att bada i havet.

Strandtriften gillar att stå och titta ut över havet. Luften frisk och lite salt. Det tycker strandtriften om. Då breder den gärna ut sig i små tuvor.

De smala gröna bladen ser ut som gräs. Det är nog därför strandtriften ibland kallas för gräsnejlika. Bladen är kanske inte så mycket att titta på. Men blommorna! Vilka små skönheter!

Huka dig ner och titta ordentligt. Då ser du att det är många små blommor som sitter och trängs längst upp på stjälken. Tillsammans bildar de en liten boll. Rund och fin som en hallonklubba. Man får nästan lust att smaka på den.

Strandglim

Den här lilla raringen får du hålla utkik efter när du är vid havet. Den tycker om att vara där det finns klippor och stenar. På en grusig strand kan du nog få syn på den. Men bara nära kusten. Strandglimmen trivs med salta vindar. Därför ser du den aldrig inåt land.

Strandglimmen är en ganska låg växt. Ofta ligger stjälkarna ner utefter marken. Om den hittar en bra plats att växa på breder den gärna ut sig till stora tuvor. Då riktigt lyser den bland strandstenarna.

De vita blommorna är så skira att de ser ut att vara klippta ur en spetsgardin. Bakom blombladen sitter en lustig ballong. Går du riktigt nära ser du att den har ett fint mönster. Vad kan det finnas inuti ballongen?

En del blommor sitter alldeles ensamma längst ut på stälken. Andra sitter i små grupper.

Lägg märke till de små bladen utefter stjälkarna. De är breda och spetsiga, som trekanter. Vackert blågröna är de också.

I början av sommaren visar strandglimmen upp sina första blommor. Men du behöver inte ha bråttom. Blommorna brukar finnas kvar hela sommaren.